

Edyta MASIEREK, Rafał TORZEWSKI

ZAGOSPODAROWANIE KOMPLEKSU SPORTOWO-REKREACYJNEGO W PODDĘBICACH Z PERSPEKTYWY UŻYTKOWNIKÓW

3

Dr Edyta Masierek – *Uniwersytet Łódzki*

Adres korespondencyjny:

Wydział Nauk Geograficznych

Instytut Zagospodarowania Środowiska i Polityki Przestrzennej

ul. Kopcińskiego 31, 90-142 Łódź

e-mail: edyta.masierek@geo.uni.lodz.pl

Mgr inż. Rafał Torzewski

Absolwent kierunku Gospodarka przestrzenna na Wydziale Nauk
Geograficznych i Wydziale Zarządzania, Uniwersytet Łódzki

e-mail: rafaeltorzewski@gmail.com

ZARYS TREŚCI: Artykuł ma na celu ocenę potencjału kompleksu sportowo-rekreacyjnego w Poddębicach i wskazanie kierunków oczekiwanych zmian w jego zagospodarowaniu w oczach użytkowników. Do jego realizacji wykorzystano wyniki badań ankietowych przeprowadzonych w 2016 roku, a także przeanalizowano najważniejsze uwarunkowania związane z powstaniem, funkcjonowaniem i aktualnym zagospodarowaniem kompleksu sportowo-rekreacyjnego. Artykuł może stanowić jedną z inspiracji do planowanych na tym terenie działań inwestycyjnych.

SŁOWA KLUCZOWE: Zagospodarowanie, kompleks sportowo-rekreacyjny, Poddębice.

DEVELOPMENT OF THE SPORT AND RECREATION COMPLEX IN PODDĘBICE – CUSTOMERS PERSPECTIVE

ABSTRACT: The paper demonstrates the results of a questionnaire survey conducted in 2016 among customers of the sports and recreation facilities in Poddębice, łodzkie voivodeship, Poland. It provides an assessment of the present state of the complex and its potential for the city, but also presents the needs and expectations of the local community with regard to future development of the analyzed area. The outcomes of this questionnaire may serve as an inspiration for local government. The survey results are assessed in the light of the specific character of the area associated with the functioning of the sports and recreation complex.

KEYWORDS: Spatial development, sports and recreation complex, Poddębice.

3.1. Wprowadzenie

Kompleksy sportowo-rekreacyjne w strukturach miast, w szczególności małych, stanowią bardzo ważne elementy zagospodarowania przestrzeni. Mają one duże znaczenie dla mieszkańców, stąd też gminy podejmują się tych kosztownych inwestycji na etapie realizacji, a często także później w eksploatacji. Widoczne to jest m.in. w sporej liczbie projektów z tej dziedziny, wdrożonych w ostatnich latach w Polsce. Z jednej strony cieszyć może spore zainteresowanie tego typu obiektami, zakładając, iż wskazują je przyszli użytkownicy, z drugiej zaś na pewno przy podejmowaniu decyzji o realizacji takiej infrastruktury należy wziąć pod uwagę rachunek ekonomiczny i długookresowe koszty jej późniejszego utrzymania. Warto także zastanowić się nad potencjałem lokalizacyjnym i możliwościami, zasięgiem oddziaływania inwestycji, a także różnego rodzaju korzyściami, niekoniecznie materialnymi, jakie mogą przynieść dla gminy.

Potrzeby mieszkańców związane z infrastrukturą społeczną (w tym te dotyczące terenów i urządzeń rekreacyjnych) powinny być dokładnie przeanalizowane, a następnie uwzględniane w planach miasta. Należy przy tym pamiętać o aspektach demograficznych i ekonomicznych. Stąd też obecnie racjonalne programowanie w zakresie rozwoju infrastruktury społecznej wiąże się przede wszystkim z lepszym wykorzystaniem już istniejących zasobów poprzez dokonywanie stosownych, odpowiadających na aktualne potrzeby mieszkańców, przekształceń i modernizacji (Lorens 2014).

Sporo gmin skorzystało także z dostępnych funduszy unijnych na realizację swoich projektów, co miało im pomóc m.in. w podnoszeniu poziomu życia mieszkańców oraz zwiększaniu ich atrakcyjności inwestycyjnej (Siemiński, Topczewska 2009). Niektóre z nich, jak np. Gołdap (woj. warmińsko-mazurskie), wykorzystując swoje walory przyrodnicze postawiło na rozwój poprzez wdrażanie przedsięwzięć o funkcji uzdrowiskowej, turystycznej i rekreacyjno-wypoczynkowej (Kardaś 2014).

Widoczna jest także ewolucja samych form obiektów sportowych od pojedynczych, które następnie łączy się z placówkami gastronomicznymi, handlowymi, a nawet noclegowymi, aż do całych kompleksów sportowo-rekreacyjnych z bogatą ofertą spędzania wolnego czasu. Odosobniony obiekt sportowy nie stanowi już bowiem atrakcji sam w sobie. Istnieje potrzeba wzbogacenia go o infrastrukturę towarzyszącą oraz uruchomienie handlu i usług. Dodatkowo można poszerzyć ofertę rekreacyjną, edukacyjną, a także medyczną, co stwarza większe szanse na wymiar ponadlokalny tak zintegrowanego obiektu i tym samym może stanowić uzupełnienie potencjału turystycznego miasta (Berbeka 2013).

Artykuł ma na celu ocenę potencjału kompleksu sportowo-rekreacyjnego w Poddębicach i wskazanie kierunków oczekiwanych przez użytkowników zmian w jego zagospodarowaniu. Obszar ten od początku swego funkcjonowania, tj. od lat 60. XX wieku pełnił ważną rolę w życiu miasta. Na przestrzeni lat uległ jednak znacznemu procesowi degradacji i obecnie wymaga podjęcia prac modernizacyjnych tak, aby mógł dalej funkcjonować we właściwy sposób, odpowiadając na aktualne zapotrzebowanie lokalnej społeczności. Artykuł powstał na podstawie pracy magisterskiej przygotowanej w 2017 roku w Instytucie Zagospodarowania Środowiska i Polityki Przestrzennej Wydziału Nauk Geograficznych Uniwersytetu Łódzkiego.

3.2. Charakterystyka społeczno-ekonomiczna obszaru badań

Gmina Poddębice to gmina miejsko-wiejska, położona w centralnej Polsce, w północno-zachodniej części województwa łódzkiego, przy granicy z województwem wielkopolskim. W skali Polski jest jedną z największych powierzchniowo gmin (225 km²), z kolei samo miasto Poddębice to jedno z najmniejszych powierzchniowo wśród miast o tej skali wielkości (6 km²). Poddębice leżą w odległości około 37 km na zachód od Łodzi, 30 km na południe od Łęczycy, 15 km na wschód od Uniejowa, 50 km na północ od Sieradza i 38 km od Szadku¹ i są siedzibą gminy miejsko-wiejskiej oraz powiatu poddębickiego.

Na obszarze miasta zbiegają się drogi: krajowa numer 72 relacji Łódź–Poddębice–Uniejów–Turek oraz droga wojewódzka numer 703 relacji Poddębice–Łęczycza–Piątek–Łowicz, a także cztery drogi powiatowe mające znaczenie ponadlokalne. W odległości kilometra na zachód przebiega odcinek magistrali węglowej Śląsk–Wybrzeże. Ważnym szlakiem komunikacyjnym znajdującym się w pobliżu jest także autostrada A2 (12 km na północ od Poddębic) z bezpośrednim zjazdem w Wartkowicach.

Liczba mieszkańców miasta w 2016 roku wynosiła 7630, z czego 52,8% stanowiły kobiety. W porównaniu z rokiem 2006, liczba mieszkańców spadła o 3,4%. Zaobserwowane niewielkie wyludnienie miasta wynika głównie z roz-

¹ <http://www.poddebice.pl/gminaPoddebice/1/50/> (dostęp: 2.01.2017).

woju strefy podmiejskiej. Postępująca suburbanizacja widoczna jest zwłaszcza w sąsiadujących z Poddębicami od południa wsiami Byczyna, Rąkczyn, Łężki i Panaszew. Średni wiek mieszkańców to 41 lat i jest on porównywalny do średniego wieku w województwie łódzkim. Osoby w wieku produkcyjnym stanowiły 59% ogółu ludności miasta, natomiast poprodukcyjnym 21,5%. Przeciętne miesięczne wynagrodzenie brutto w Poddębicach w 2016 roku wynosiło 4094 zł, co odpowiada 95,4% krajowego przeciętnego miesięcznego wynagrodzenia brutto². Podstawowe uwarunkowania lokalizacyjne, społeczne i ekonomiczne małego miasta³, jakim są Poddębice, mają znaczenie dla rozwoju na ich terenie różnego rodzaju infrastruktury.

3.3. Metodyka badań

Dla realizacji celu artykułu wykorzystano głównie badania kwestionariuszowe. Dodatkowo przeanalizowano dokumentację udostępnioną przez Urząd Miejski w Poddębicach, zapisy Programu rewitalizacji gminy Poddębice na lata 2016–2023 oraz wyniki wizji lokalnej i przeprowadzonej w 2016 roku inwentaryzacji urbanistycznej (Torzewski 2017) kompleksu sportowo-rekreacyjnego.

W sierpniu i we wrześniu 2016 roku na terenie Poddębic przeprowadzono badania kwestionariuszowe, które miały na celu m.in. uzyskanie opinii społeczności lokalnej nt. infrastruktury sportowo-rekreacyjnej dostępnej w mieście oraz oceny zagospodarowania analizowanego terenu. Okres ten wybrano celowo, ponieważ w miesiącach tych władze miejskie umożliwiają korzystanie z otwartych kąpielisk na terenie kompleksu, a co za tym idzie, możliwy był wywiad bezpośredni z faktycznymi użytkownikami. Zastosowano zatem standaryzowaną technikę wywiadu kwestionariuszowego, opartą na „wzajemnym, bezpośrednim komunikowaniu się ankietera z respondentem” (Gruszczyński 2003).

Kwestionariusz ankiety składał się z pytań zamkniętych (w tym zastosowano tzw. pytania – skalę) oraz półotwartych i metryczki. Pierwszych siedem, o charakterze ogólnym, odnosiło się do funkcjonującej infrastruktury sportowo-rekreacyjnej w Poddębicach. Respondenci mieli dokonać oceny uwarunkowań z nią związanych, a także wskazać jej mocne i słabe strony. Druga część, obejmująca kolejne cztery pytania, skoncentrowana była na oczekiwaniach mieszkańców co do dalszego rozwoju badanego kompleksu sportowo-rekreacyjnego. W badaniu udział wzięło łącznie 228 respondentów.

² Na podstawie danych GUS (stan na grudzień 2016), <http://demografia.stat.gov.pl/baza-demografia/Tables.aspx>; <http://www.polskawliczbach.pl/Poddebice> (dostęp: 17.03.2018).

³ Ze względu na liczbę mieszkańców Poddębice należą do miast małych, tj. do 20 tys. mieszkańców; więcej na ten temat: A. Runge (2012: 83–101).

3.4. Geneza i przyczyny degradacji kompleksu sportowo-rekreacyjnego

U schyłku lat 50. XX wieku miasto Poddębice nie posiadało żadnego obiektu zdolnego do przeprowadzania imprez sportowych. Z inicjatywy ówczesnego Prezydium Powiatowej Rady Narodowej rozpoczęto starania, których celem było doprowadzenie do wybudowania na terenie powiatu nowego obiektu sportowego. W 1959 roku mgr inż. arch. Włodzimierz Alwasiak wykonał wstępny projekt terenów sportowych w Poddębicach. Zgodnie z przyjętymi założeniami miejsce to miało stanowić bazę do uprawiania kultury fizycznej i sportu oraz organizacji imprez sportowych o charakterze masowym. Docelowo obiekt ten miał umożliwić organizację zawodów piłki nożnej, piłki ręcznej, lekkoatletyki, gimnastyki, tenisa, siatkówki i koszykówki oraz służyć miejscowym klubom, młodzieży szkolnej, mieszkańcom miasta i powiatu.

Na potrzeby inwestycji, decyzją numer 3/59 z dnia 9 lutego 1959 roku, wskazano jej lokalizację. Wybrano teren znajdujący się w ówczesnych granicach administracyjnych Poddębic, głównie z uwagi na rangę miasta, jako siedziby władz powiatu poddębickiego oraz bliskość szkoły średniej. Wskazany obszar znajdował się w południowej części miasta, przy rozwidleniu dróg do wsi Łężki i Byczyna. Była to wystarczająco duża powierzchniuowo, wówczas niezabudowana, nieruchomość z dobrym dostępem do sieci komunikacyjnej.

W 1959 roku powstała szczegółowa ekspertyza dotycząca budowy geologicznej, która zakwalifikowała przydatność terenu pod urządzenia boiskowe. Na podstawie projektu na wskazanym obszarze wykonano:

- boisko do piłki nożnej z bieżnią,
- trybuny ziemne na pięćset miejsc siedzących oraz tysiąc stojących,
- drogi wraz z urządzeniem terenu,
- budynek gospodarczy,
- plac ćwiczeń gimnastycznych,
- dwa boiska do siatkówki,
- dwa kortowe boiska do koszykówki,
- boisko treningowe.

Prace budowlane prowadzone były w latach 1960–1964. Pierwotnie obiekt nazwano „Stadionem 25-lecia PRL-u”. Nowopowstałym kompleksem zarządzał Ośrodek Sportu i Rekreacji w Poddębicach. Niemal od początku swego funkcjonowania obiekt konsekwentnie udoskonalano i modernizowano. Jeszcze w latach sześćdziesiątych wybudowano kasy i toalety. Następnie doszło do przebudowy pawilonu sportowego i dobudowania części hotelowej. W 1972 roku powstał kort tenisowy, w 1974 roku – parking przy bramie wjazdowej, a w 1975 roku – garaż. Pierwsza modernizacja obiektu rozpoczęła się w 1976 roku. Jej celem było wzbogacenie oferty rekreacyjnej oraz doprowadzenie usług gastronomicznych. Zmodernizowano wtedy uzbrojenie terenu, a w miejsce boiska treningowego

stworzono kompleks trzech akwenów wodnych napowietrznych z zapleczem kąpieliskowym, oddanych do użytku w 1978 roku. W tym samym okresie wybudowano restaurację. Druga modernizacja nastąpiła w stosunkowo niedługim czasie i przypadła na lata 1984–1985, a była ona związana z niedoskonałościami w zastosowanych rozwiązaniach technicznych dotyczących urządzeń wodno-kanalizacyjnych. Całkowitej modernizacji wtedy zostały poddane baseny kąpieliskowe oraz główna płyta boiska.

Początek lat 90. ubiegłego wieku przyniósł zmiany ustrojowe w państwie polskim. W 1991 roku obiekt stanowiący mienie państwowe należące dotąd do Ośrodka Sportu i Rekreacji w Poddębicach nabyła gmina i miasto Poddębice. W tym okresie obiekt przemianowano na Ośrodek Sportu, Turystyki i Rekreacji w Poddębicach i oddano w użytkowanie Lekkoatletycznemu Klubowi Sportowemu „Ner”. Kompleks jednak wciąż borykał się z wieloma problemami funkcjonalnymi, do których należały m.in. brak systemu urządzeń, który zapewniłby stałe uzdatnianie wody w basenach oraz nieszczelne niecki basenowe. Dodatkowo brak zadaszenia kąpielisk powodował, że można z nich było korzystać jedynie w przypadku sprzyjających warunków pogodowych. To wszystko przekładało się na fakt, że koszty eksploatacyjne obiektu były bardzo wysokie.

Rozwiązaniem zaistniałej sytuacji miała być kolejna gruntowna modernizacja obiektu, opierająca się głównie na rozbudowie infrastruktury z wykorzystaniem istniejących basenów. Założenie projektu wykonanego w 1994 roku przez dr inż. arch. M. Bietkowskiego i inż. W. Pasierbka polegało na stworzeniu kompleksu rekreacyjno-sportowego, czynnego przez cały rok, zróżnicowanego pod względem usług. Zastosowanie sprawdzonych rozwiązań technicznych i wykorzystanie istniejących obiektów miały obniżyć koszty modernizacji, jak i przyszłego utrzymania terenu. Realizacja projektu doprowadziłaby do całkowitego zadaszenia obiektu oraz stworzenia szeregu nowych usług. Niestety, plany te nie zostały zrealizowane. Spowodowało to stopniową degradację tego terenu. Ponadto dotychczasowy użytkownik, to jest klub LKS „Ner” nie był w stanie dalej utrzymywać obiektu, dlatego w 2004 roku przekazano go Poddębickiemu Domowi Kultury i Sportu w Poddębicach⁴.

W tym samym roku Rada Gminy przyjęła miejscowy plan zagospodarowania przestrzennego, zgodnie z którym na badanym obszarze mogły funkcjonować obiekty oraz urządzenia powiązane z rozwojem funkcji leczniczo-wypoczynkowej i sportowej z jednoczesnym wykorzystaniem wód geotermalnych. Dopełnieniem mogły być natomiast usługi uzupełniające, zieleń i parkingi. Plan miejscowy ustalał dotychczasowe zagospodarowanie terenu jako tymczasowe, jednak na okres użytkowania nie dłuższy niż 20 lat (termin ten upływa zatem z końcem

⁴ Na podstawie dokumentacji i informacji udostępnionych w Urzędzie Miejskim w Poddębicach oraz rozmowy z H. Buczkowskim – wieloletnim kierownikiem obiektu.

2024 roku). Na obszar nałożono zakaz organizacji imprez masowych. Ustalono także warunki techniczne dotyczące możliwej do realizacji na tym terenie zabudowy oraz zapisy dotyczące konieczności zabezpieczenia obszaru przed powodzią⁵.

Analizowany kompleks wykorzystywany był regularnie na mecze piłkarskie klubu LKS „Ner”. Ponadto obiekt wielokrotnie był miejscem rywalizacji lokalnych drużyn Ochotniczych Straży Pożarnych w zawodach strażackich. Organizowano tam również dożynki gminne, okolicznościowe festyny i koncerty. Z obiektu korzystały miejscowe szkoły, zarówno w ramach zajęć z wychowania fizycznego, jak i lekkoatletycznych zawodów sportowych.

W restauracji organizowane były dyskoteki. Baseny kąpieliskowe w sezonie gościły lokalną społeczność oraz przyjezdnych.

Negatywny wpływ na analizowany obszar miało podjęcie decyzji o budowie nowego ośrodka sportowo-rekreacyjnego w Byczynie, który miał pełnić pierwotnie rolę centrum pobytowego dla uczestników Mistrzostw Europy w piłce nożnej organizowanych w 2012 roku. Polska jako organizator imprezy musiała wskazać co najmniej 16 kandydatur takich centrów. Początkowo zgłoszono 116 takich miejsc, z których w 2008 roku zarekomendowano 44, w tym w województwie łódzkim Uniejów i Poddębice⁶. Oba te miejsca w tym czasie nie posiadały obiektów, które spełniałyby wymogi stawiane centrům pobytowym. W 2010 roku ruszyła budowa ośrodka w Byczynie. Niestety, ostatecznie miejsce to nie zostało wybrane na lokalizację centrum pobytowego na EURO 2012. Mimo to obiekt został oddany do użytkowania w 2014 roku⁷.

Od tego momentu badany kompleks, zlokalizowany w Poddębicach, przestał pełnić swoje dotychczasowe zadania i utracił status stadionu miejskiego. Aktualnie jedynie w okresie letnim (od maja do września) władze miasta na bazie współpracy z Geotermią Poddębice umożliwiają dostęp do basenów kąpieliskowych. W pozostałym okresie obiekt jest zamknięty.

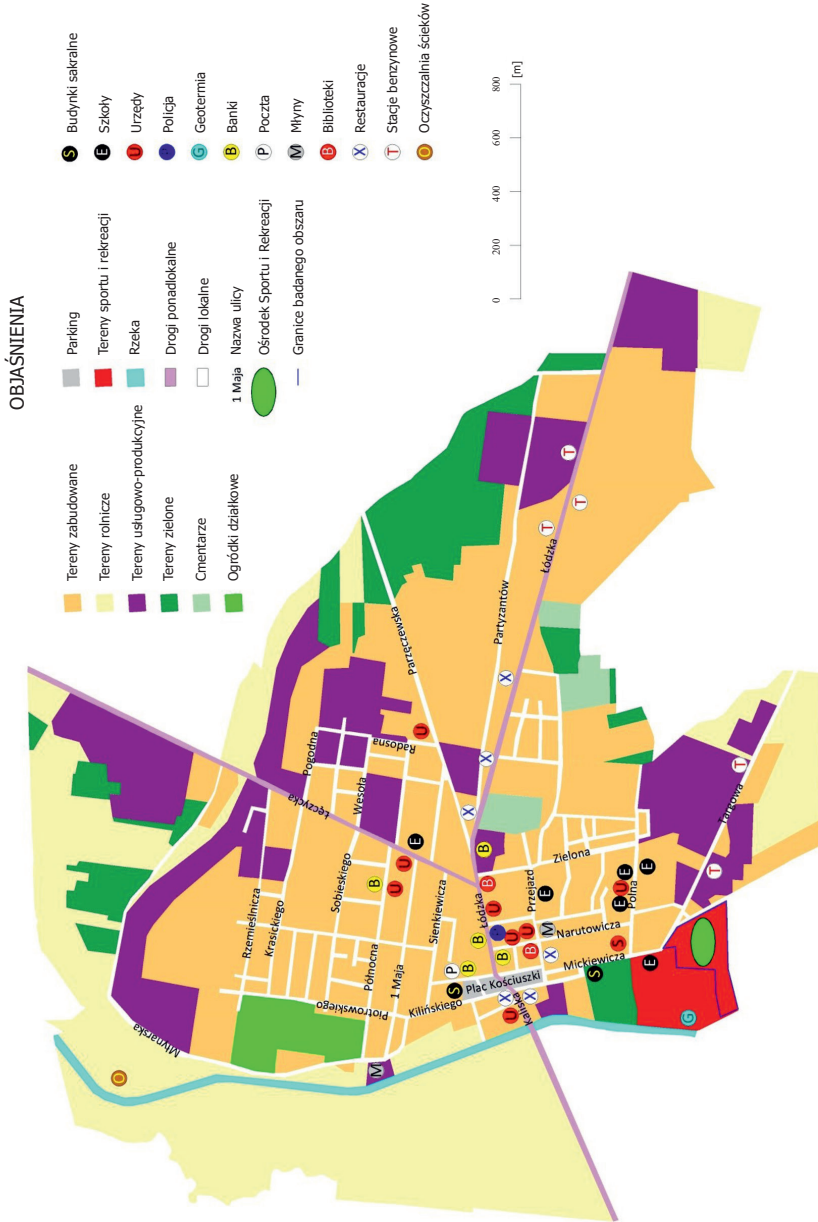
3.5. Otoczenie i zagospodarowanie kompleksu sportowo-rekreacyjnego

Przedstawiany kompleks sportowo-rekreacyjny w Poddębicach zajmuje powierzchnię 4,8 ha i jest wpisany do bazy danych ewidencji gruntów i budynków jako tereny rekreacyjno-wypoczynkowe. Graniczy on z obszarem poddębickiej geotermii, przez który przepływa rzeka Ner (ryc. 1). Na północ od obiektu

⁵ Uchwała Nr XXIV/158/04 Rady Miejskiej w Poddębicach z dnia 28 grudnia 2004 r. w sprawie uchwalenia miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego miasta Poddębice.

⁶ M. Madej, artykuł z dnia 21.07.2010 r. dostępny na: <http://www.gazetakrakowska.pl/arttykul/26492,region-lodzki-ma-szanse-na-organizacje-euro-2012> (dostęp: 6.04.2018).

⁷ A. Zboińska, artykuł z dnia 26.07.2008 r. dostępny na: <http://lodz.tvp.pl/2155367/poddebice-na-euro-2012> (dostęp: 6.04.2018).



Ryc. 1. Badany obszar na tle aktualnego zagospodarowania miasta Poddebice
 Źródło: opracowanie własne na podstawie Mapy numerycznej PODGIG w Poddebicach.

zlokalizowany został teren zieleni urządzonej, czyli miejski park, po modernizacji zwany „ogrodem zmysłów” wraz z zabytkowym pałacem, stanowiącym siedzibę domu kultury. W najbliższym sąsiedztwie znajdują się także liceum ogólnokształcące z halą sportową oraz boiskiem do piłki plażowej oraz zabudowania mieszkalne jednorodzinne. Wzdłuż ul. Mickiewicza zlokalizowane są budynki usługowe (np. inspekcja weterynaryjna, stacja paliw) oraz peryferyjna zabudowa zagrodowa, związana z występowaniem gospodarstw ogrodniczych i rolnych. Natomiast na południowy-wschód od obiektu jest ulica Targowa, która charakteryzuje się w głównej mierze występowaniem terenów produkcyjnych lub produkcyjno-usługowych, a także magazynów i składów. Południowa granica kompleksu sportowo-rekreacyjnego zbiega się z granicą Poddębic (sąsiednia miejscowość to Buczyna). Sąsiedztwo to, niegdyś będące polami uprawnymi, dziś stanowi zwartą zabudowę domów mieszkalnych jednorodzinnych.

Badany obszar składa się z dawnego boiska piłkarskiego z otaczającą go bieżnią (fot. 1) oraz boiska bocznego, pełniącego funkcje treningowe. Z informacji pozyskanych w trakcie przeprowadzania wstępnej inwentaryzacji od osób zarządzających obiektem wynika, że ostatnie mecze piłkarskie odbyły się tam wiosną 2013 roku. Z powodu podmokłego podłoża, spowodowanego bliskością rzeki Ner, teren ten od zawsze stanowił kłopot zarządcy w prawidłowym jego utrzymaniu. Boisko główne otaczają niezadaszone trybuny.

We wschodniej części kompleksu znajdują się połączone ze sobą cztery budynki pawilonu sportowego, garażu, byłego hotelu i sali gimnastycznej (fot. 3). Do badanego terenu należą także boisko asfaltowe, które wykorzystywane jest jako kort tenisowy, ale również boiska do gry w piłkę nożną, do siatkówki, koszykówki oraz budynek restauracji z tarasem (fot. 2), która funkcjonowała do 2007 roku.



Fot. 1. Boisko piłkarskie główne z bieżnią
fot. R. Torzewski (2018)

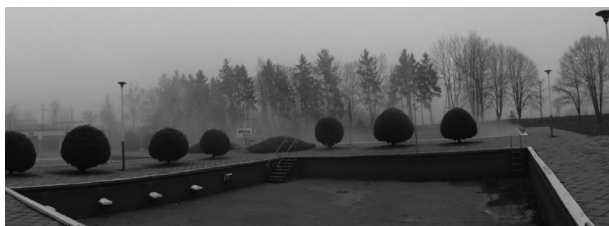


Fot. 2. Budynek restauracji z tarasem
fot. R. Torzewski (2016)



Fot. 3. Pawilon sportowy, sala gimnastyczna oraz hotel – widok od strony frontu
fol. R. Torzewski (2016)

Ważny element kompleksu stanowi zespół trzech napowietrznych basenów (fot. 4) wraz z obsługującym je budynkiem administracyjno-socjalnym, boiskiem do piłki siatkowo-plażowej oraz całkiem niedawno zorganizowanym placem zabaw dla dzieci (fot. 5).



Fot. 4. Jeden z basenów w porze jesiennej
fol. R. Torzewski (2016)



Fot. 5. Plac zabaw
fol. R. Torzewski (2018)

Na terenie kompleksu jest wiele drzew, w szczególności iglastych, stanowiących naturalne ściany działowe między częścią sportową a rekreacyjną, co na pewno można uznać za pozytywny element zagospodarowania. Głównymi zaletami obszaru są dobra lokalizacja i wyposażenie w media. Jednak aktualny sposób zagospodarowania oraz stan techniczny obiektów, oceniony został w przeprowadzonej szczegółowej inwentaryzacji terenu na średni, zły i bardzo zły. Dodatkowo małe architektury wymagają tu zmian. Większość z nich obecnie nie jest użytkowana lub nie nadaje się do użytku. Uwagę zwraca także niewielka, w stosunku do pozostałej części obiektu, powierzchnia parkingu o zdegradowanej technicznie nawierzchni.

3.6. Kompleks sportowo-rekreacyjny w lokalnym programie rewitalizacji

Prezentowany kompleks sportowo-rekreacyjny znajduje się w wyznaczonym w Programie rewitalizacji gminy Poddębice na lata 2016–2023 obszarze rewitalizacji⁸. Zgodnie z wytycznymi Ministerstwa Rozwoju, na podstawie których opracowany został dokument, rewitalizację należy rozumieć jako „kompleksowy proces wyprowadzania ze stanu kryzysowego obszarów zdegradowanych poprzez działania całościowe (powiązane wzajemnie przedsięwzięcia obejmujące kwestie społeczne oraz gospodarcze lub przestrzenno-funkcjonalne lub techniczne lub środowiskowe), integrujące interwencję na rzecz społeczności lokalnej, przestrzeni i lokalnej gospodarki, skoncentrowane terytorialnie i prowadzone w sposób zaplanowany oraz zintegrowany poprzez programy rewitalizacji”⁹. Ważny aspekt, a jednocześnie wyzwanie, jakie stoi przed wszystkimi uczestnikami rewitalizacji, stanowi umiejętność optymalnego wykorzystania przez gminę jej charakterystycznych, endogenicznych uwarunkowań i budowanie na nich warunków do rozwoju¹⁰, a także wyznaczenie i wzmacnianie lokalnych potencjałów obszaru rewitalizacji (którym niewątpliwie jest analizowany kompleks sportowo-rekreacyjny).

W diagnozie opracowanej na potrzeby lokalnego programu rewitalizacji dostrzega się problem przestarzałej bazy sportowo-rekreacyjnej oraz zwraca uwagę na degradację techniczną analizowanego obiektu. Uznaje się go jednocześnie za potencjał, jako rozległy teren w mieście, z tradycjami sportowo-rekreacyjnymi, usytuowany w sąsiedztwie otworu geotermalnego. Wprost wpisuje się on w cel strategiczny dokumentu, tj. ożywienie gospodarcze terenów rewitalizowanych poprzez rozwój rekreacji i rehabilitacji leczniczej opartej o źródła geotermalne.

Na organizowanych, w trakcie konsultacji programu, spotkaniach podejmowano także temat możliwości zagospodarowania badanego kompleksu. Sporo miejsca zajęła dyskusja poświęcona zapewnieniu w tym miejscu odpowiedniej liczby miejsc parkingowych oraz zorganizowania zaplecza gastronomicznego. Badany teren stanowi podmiot jednego z projektów podstawowych o nazwie „Przeciw wykluczeniu – Kraina Bez Barrier w Poddębicach – rewitalizacja kompleksu geotermalnego”. Jego wartość oszacowana została na 59,5 mln zł, a jednym z rezultatów ma być utworzenie 20 nowych miejsc pracy.

⁸ „Obszar obejmujący całość lub część obszaru zdegradowanego, cechujący się szczególnie dużą koncentracją negatywnych zjawisk społecznych oraz gospodarczych, środowiskowych, przestrzenno-funkcjonalnych, technicznych, na którym z uwagi na istotne znaczenie dla rozwoju lokalnego gmina zamierza prowadzić rewitalizację” (*Wytyczne w zakresie rewitalizacji...* 2016: 7).

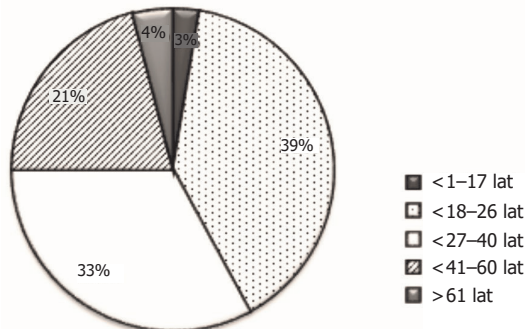
⁹ *Ibidem* (2016: 5).

¹⁰ *Krajowa Polityka Miejska 2023* (2015).

Projekt obejmuje prace budowlane, m.in. modernizację głównego budynku zaplecza basenów, adaptację obiektu szatniowo-noclegowego na miejsce integracji i spotkań osób niepełnosprawnych, uzupełnienie infrastruktury technicznej, zagospodarowanie terenu poprzez wprowadzenie elementów małej architektury, zieleni urządzonej, stworzenie dróg, parkingów oraz ciągów pieszo-jezdných, przystosowanie obiektów i urządzeń do potrzeb osób niepełnosprawnych¹¹.

3.7. Kierunki zmian w zagospodarowaniu kompleksu sportowo-rekreacyjnego w opinii użytkowników

W 2016 roku przeprowadzono badania kwestionariuszowe, w których udział wzięło łącznie 228 respondentów, w tym 143 kobiet i 85 mężczyzn. Najwięcej, bo aż 44% stanowiły osoby zamieszkujące tereny w zasięgu do 25 km od Poddębic, kolejna grupa (37%) to mieszkańcy miasta, najmniej respondentów (19%) to zamieszkujący tereny oddalone od Poddębic powyżej 25 km. Najwięcej, bo aż 39% badanych było w wieku 18–26 lat, następnie 33% w przedziale wiekowym 27–40 lat, a 21% należało do grupy wiekowej 41–60 lat (ryc. 2).



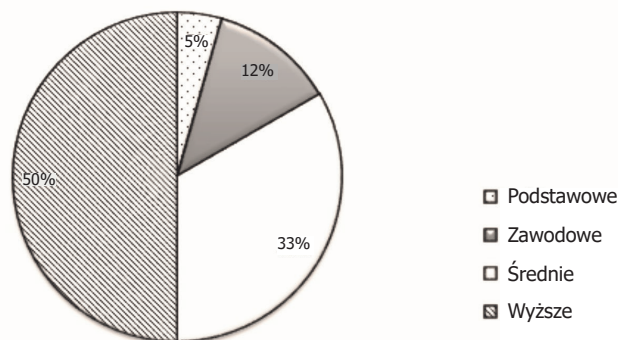
Ryc. 2. Wiek respondentów

Źródło: opracowanie własne na podstawie badania kwestionariuszowego.

Połowa respondentów reprezentowała osoby z wykształceniem wyższym, najmniej, bo 5% to osoby z wykształceniem zawodowym (ryc. 3).

Pierwsze pytanie dotyczyło oceny ogólnych warunków do uprawiania sportu i rekreacji w Poddębicach. Władze miasta starały się na przestrzeni ostatnich kilku lat ożywić modę na aktywny tryb życia, próbując m.in. angażować się w organizację imprez sportowych na skalę nawet międzynarodową. W Poddębicach odbyły się trzy edycje mistrzostw Polski w piłce plażowej wraz z meczami międzypań-

¹¹ Uchwała Nr XXXV/223/16 Rady Miejskiej w Poddębicach z dnia 16 grudnia 2016 r. w sprawie przyjęcia Programu Rewitalizacji Gminy Poddębice na lata 2016–2023: 13, 59, 72.

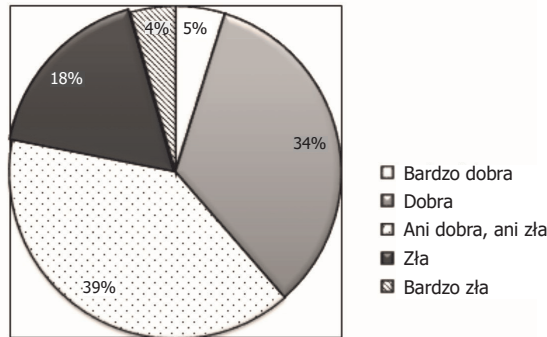


Ryc. 3. Wykształcenie respondentów

Źródło: opracowanie własne na podstawie badania kwestionariuszowego.

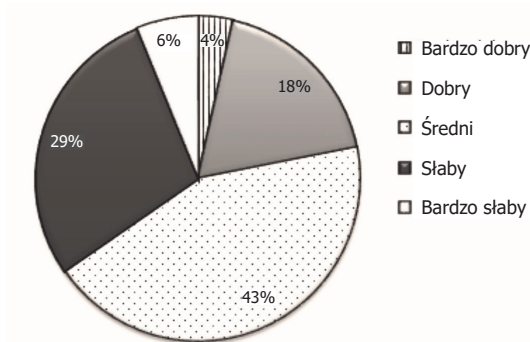
stwowymi z udziałem reprezentacji Anglii, Grecji, Polski i Ukrainy. Bezpośrednio dla mieszkańców zmodernizowano park przy ul. Mickiewicza, wprowadzając nowatorskie rozwiązania mające działać na zmysły osób w nim przebywających. Na terenie całej gminy wyznaczono trasy rowerowe, wykorzystano bliskość rzeki Ner i zagospodarowano je tworząc kilkukilometrowe ścieżki spacerowe. Powstał kompleks sportowy „Byczyzna”, wybudowano dwa orliki sportowe przy szkole podstawowej oraz liceum. Lokalna społeczność ma możliwość korzystania z hali sportowej. Dzięki wkładowi finansowemu sektora prywatnego, w bezpośrednim sąsiedztwie Poddębic, powstał także kilkudziesięciohektarowy ogród zoologiczny. Zdaniem respondentów w pałecie usług oferowanych przez miasto brakuje głównie miejsc do rozwoju kultury fizycznej, w tym profesjonalnej siłowni oraz sali fitness. Mając na uwadze aktualny stan, badani dokonali oceny warunków do uprawiania sportu i rekreacji w mieście. Z analizy odpowiedzi wynika, że miasto ma potencjał jako miejsce do aktywnego spędzania wolnego czasu. Za przeciętnymi warunkami do uprawiania sportu i rekreacji opowiada się 39% ankietowanych, niewiele mniej, bo 34% sądzi, że są one dobre, podczas gdy tylko prawie co piąty respondent ocenia je jako złe (ryc. 4).

Kolejne pytanie dotyczyło oceny stopnia wykorzystania przez miasto własnego potencjału związanego z istniejącą infrastrukturą sportowo-rekreacyjną. Średnio oceniło ten aspekt 43% respondentów, natomiast aż 29% stwierdziło, że wykorzystanie możliwości tkwiących w obecnie funkcjonujących obiektach sportowo-rekreacyjnych jest na słabym poziomie. Respondenci podkreślali, że pod tym względem władze miasta mogłyby zrobić zdecydowanie więcej. Co ciekawe jako miejsce do prowadzenia dalszych inwestycji wskazywali oni niejednokrotnie badany obiekt. Pozytywnie na temat wykorzystywania potencjału przez miasto wypowiedziało się 18% badanych. Nieliczni respondenci prezentowali skrajne stanowiska (ryc. 5).



Ryc. 4. Ocena warunków do uprawiania sportu i rekreacji w Poddębicach

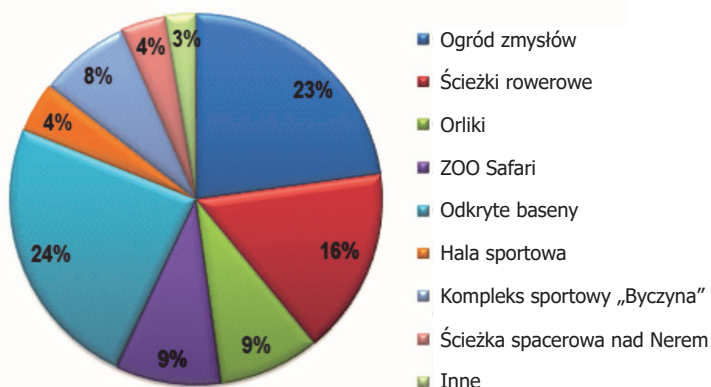
Źródło: opracowanie własne na podstawie badania kwestionariuszowego.



Ryc. 5. Poziom wykorzystania potencjału związanego z infrastrukturą sportowo-rekreacyjną

Źródło: opracowanie własne na podstawie badania kwestionariuszowego.

Następne pytanie miało na celu wytypowanie najchętniej odwiedzanych obiektów sportowo-rekreacyjnych w Poddębicach i ocena na jakiej pozycji znajduje się analizowany kompleks. Praktycznie co czwarty respondent wskazał odkryte baseny (24%) oraz znajdujący się w sąsiedztwie z badanym obiektem „ogród zmysłów” (23%). W następnej kolejności były ścieżki rowerowe (16%). Co ciekawe, jedynie 8% wskazało niedawno wybudowany kompleks sportowy „Buczyna”, co może świadczyć o niewielkim zainteresowaniu oglądaniem zawodów piłki nożnej ze strony respondentów. Z kolei po 9% ankietowanych wybrało orliki oraz ZOO Safari. Najmniej wskazań otrzymały: hala sportowa, ścieżka nad Nerem, boisko do piłki plażowej oraz stara strzelnica (ryc. 6).



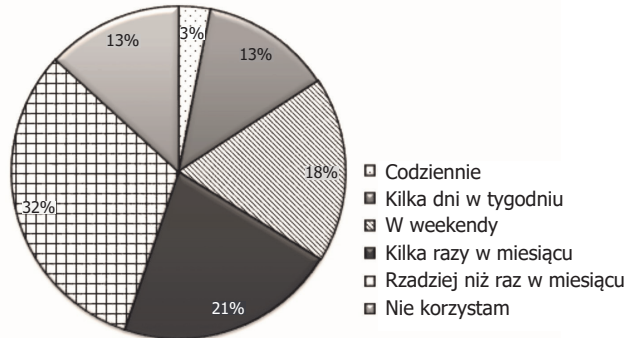
Ryc. 6. Najchętniej odwiedzane obiekty sportowo-rekreacyjne w Poddebicach
 Źródło: opracowanie własne na podstawie badania kwestionariuszowego.

Dodatkowo zwrócono uwagę na powiązanie najchętniej odwiedzanych miejsc z danymi metryczkowymi respondentów, z których wypłynęło kilka wniosków:

- mieszkańcy Poddebic najchętniej korzystają z „ogrodu zmysłów” i ścieżek rowerowych, natomiast im dalej od Poddebic, tym bardziej wzrasta zainteresowanie odkrytymi basenami,
- kobiety głównie korzystają z „ogrodu zmysłów”, ścieżek rowerowych i odkrytych basenów,
- osoby w wieku powyżej 40 roku życia, w szczególności mężczyźni, najczęściej odwiedzają baseny,
- z boisk sportowych korzystają głównie mężczyźni w wieku do 26 lat,
- ścieżki rowerowe preferują poddebiczanie w wieku 27–40 lat.

Następne pytanie miało z kolei na celu uzyskanie informacji o częstotliwości korzystania z dostępnej infrastruktury sportowo-rekreacyjnej Poddebic. Wyniki wskazują, iż co trzeci ankietowany korzysta mniej niż raz w miesiącu z istniejących obiektów. Ponadto 21% respondentów deklaruje, że korzysta z obiektów kilka razy w miesiącu, 18% poświęca czas na sport i rekreację w tym mieście w weekendy, 13% kilka dni w tygodniu, 13% rzadziej niż raz w miesiącu, a zaledwie 3% nie korzysta wcale (ryc. 7).

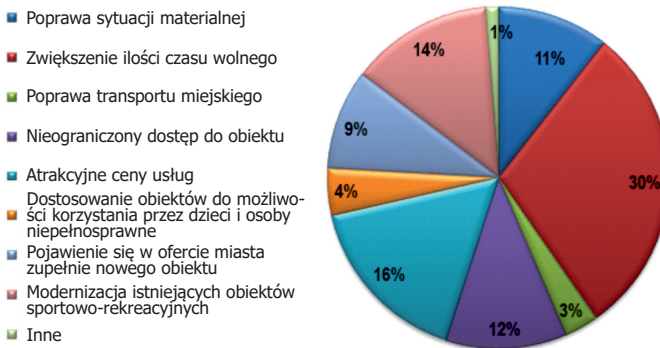
Następnie zapytano respondentów, co spowodowałoby aktywniejsze spędzanie wolnego czasu. Dla większości, bo 30% ankietowanych, problem stanowi głównie nadmiar pracy i codziennych obowiązków. Drugą najpopularniejszą odpowiedzią udzieloną przez co szóstego respondenta była atrakcyjna cena usług. Świadczy to o dużym znaczeniu czynnika finansowego w podejmowaniu decyzji dotyczącej sposobu spędzania wolnego czasu. Sporo osób zgłaszało w rozmowach potrzebę modernizacji obiektów sportowych, lecz nie kosztem zwiększania



Ryc. 7. Częstotliwość korzystania z infrastruktury sportowo-rekreacyjnej

Źródło: opracowanie własne na podstawie badania kwestionariuszowego.

cen za korzystanie z nich. Ponadto 14% ankietowanych oczekuje modernizacji istniejącej infrastruktury, natomiast 12% możliwie jak najmniej ograniczonego dostępu do niej. Pozytywnym faktem jest to, że zaledwie co dziesiąta osoba wskazała złą sytuację materialną jako powód sporadycznego odwiedzania poddębickiego zaplecza sportowo-rekreacyjnego. Poza tym 9% ankietowanych oczekuje pojawienia się w ofercie zupełnie nowego miejsca, 4% dostosowania obiektów do możliwości korzystania dzieci i osób niepełnosprawnych, a tylko 3% poprawy transportu miejskiego (ryc. 8).

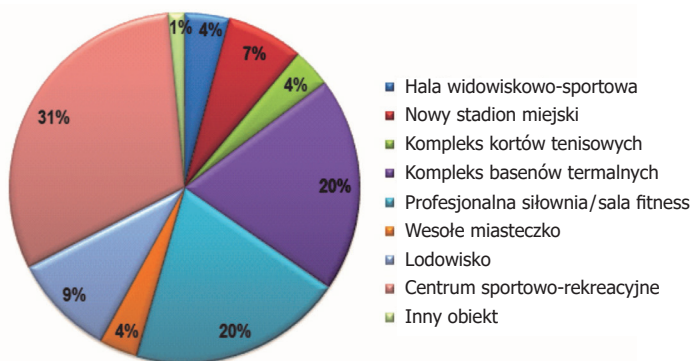


Ryc. 8. Czynniki motywujące do korzystania z zaplecza sportowo-rekreacyjnego

Źródło: opracowanie własne na podstawie badania kwestionariuszowego.

Kolejne pytanie miało na celu wskazanie najbardziej brakującego obiektu rekreacyjnego w Poddębicach. Zdaniem respondentów w mieście istnieje deficyt centrum rozrywki, w którym mogłyby się znaleźć takie obiekty, jak np.: kręgielnia, stoły bilardowe, przestrzeń do gry w darty, sale kinowe czy ścianka wspinaczkowa. Za koniecznością ulokowania w Poddębicach takiego obiektu opowie-

działo się aż 31% ankietowanych, głównie osób w wieku produkcyjnym. Z kolei 20% respondentów zauważa braki w mieście, w postaci profesjonalnej siłowni lub sali fitness. Przeprowadzone badania zwracają uwagę na zapotrzebowanie na tego typu obiekt, zwłaszcza u kobiet, które nie ukończyły jeszcze 40 lat. Za budowę kąpielisk z gorącą wodą opowiedziało się 20% ankietowanych z różnych grup wiekowych. Jednak to osobom starszym najbardziej dokuczają brak kompleksu basenów termalnych. Stosunkowo małe zainteresowanie towarzyszy obiektom przeznaczonym do uprawiania sportu. Jedynie 9% ankietowanych widzi potrzebę budowy lodowiska, 7% nowego stadionu miejskiego, a po 4% hali widowiskowo-sportowej, kompleksu kortów tenisowych, jak również wesołego miasteczka. Pojedyncze osoby wskazały boisko do piłki plażowej, dyskotekę czy poligon do gry w paintball (ryc. 9).

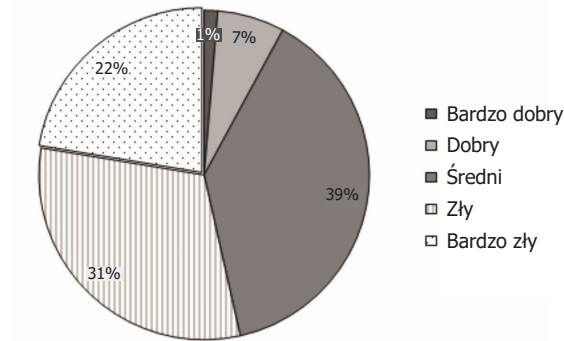


Ryc. 9. Wskazywane braki w infrastrukturze sportowo-rekreacyjnej Poddebic

Źródło: opracowanie własne na podstawie badania kwestionariuszowego.

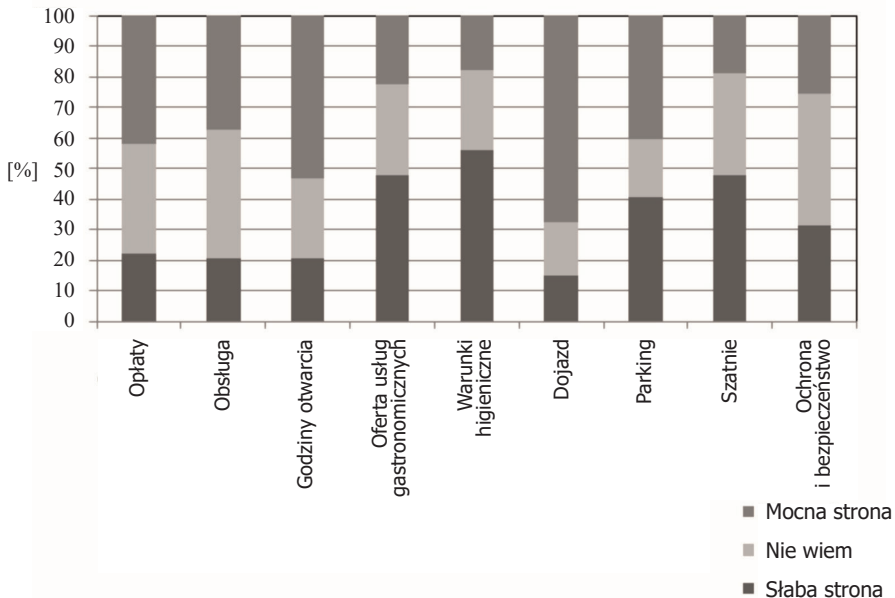
Dotychczasowe pytania dotyczyły szerokiego spojrzenia na Poddebice jako miejsca do czynnego uprawiania rekreacji i sportu. W pozostałych poruszone zostały kwestie dotyczące wyłącznie analizowanego kompleksu. Na początek badani zostali poproszeni o dokonanie oceny aktualnego stanu zagospodarowania obiektu. Wyniki sugerują, że analizowany obszar zalicza się do grona miejsc wymagających zdecydowanych zmian. Ponad połowa respondentów ocenia jego stan zagospodarowania na zły lub bardzo zły, 39% na średni. Pozytywnie wypowiadają się o obszarze jedynie nieliczni (ryc. 10).

Istotnym elementem funkcjonowania tego typu obiektów są także subiektywne odczucia użytkowników, odnoszące się nie tylko do kwestii samego zagospodarowania terenu, ale także takich, jak: opłaty, obsługa, godziny otwarcia, oferta usług gastronomicznych, warunki higieniczne, dojazd, parking, szatnie oraz ochrona i bezpieczeństwo. Stąd też respondent w tej części badania miał za zadanie przyporządkować wybrane aspekty do grupy mocnych lub słabych stron kompleksu (ryc. 11). Największym atutem obiektu okazał się sam dojazd do niego. Nie



Ryc. 10. Ocena stanu zagospodarowania stadionu miejskiego w Poddębicach

Źródło: opracowanie własne na podstawie badania kwestionariuszowego.



Ryc. 11. Mocne i słabe strony funkcjonowania stadionu miejskiego

Źródło: opracowanie własne na podstawie badania kwestionariuszowego.

spółnie nie zgodzić się z respondentami. Obiekt znajduje się około 1 km od drogi krajowej (trasa Łódź–Turek–Konin). Jednocześnie wysoka zabudowa centrum izoluje przedmiotowy teren od intensywnego ruchu. Do obiektu prowadzą trzy odnowione ulice i wyznaczone ścieżki rowerowe. Do pozytywnych stron ankietowani zaliczają również godziny otwarcia obiektu, które w 2016 roku przedstawiały się następująco:

- poniedziałek–czwartek 10⁰⁰–19⁰⁰
- piątek–niedziela 10⁰⁰–20⁰⁰.

Miejscowa społeczność podkreślała, że skorzystanie z wodnych kąpielni w odkrytych basenach w ramach relaksu po dniu spędzonym w pracy podnosi ich poziom zadowolenia.

Z kolei dla przyjezdnych to dobre miejsce na aktywne spędzenie czasu, za przystępną cenę. Większość ankietowanych bowiem jako atut podało kwestię opłat, które oscylują w granicach od 12 zł w dni robocze do 15 zł w weekendy, przy czym stawka nie jest ograniczona godzinowo. Do plusów zalicza się również ulgi dla osób niepełnoletnich i emerytów czy też darmowe wejścia dla dzieci do lat trzech. Dodać tutaj jednak należy, że grupa stanowiąca 36% ankietowanych oceniając kwestię opłat stwierdziła, że odkryte baseny powinny być otwarte bez uiszczania opłat. Argumentują to niską estetyką miejsca i znikomymi inwestycjami zarządcy w poprawę warunków korzystania z obiektu.

Do negatywnych kwestii ankietowani zaliczyli niski poziom ochrony obiektu i poczucia bezpieczeństwa. Na terenie basenów znajduje się tylko jedno stanowisko dla ratownika. Ponadto obiekt, pomimo że w większości otacza go ogrodzenie, nie stanowi bariery oddzielającej wypoczywających od osób przechodzących ulicą. Do istotnych wad należy zaliczyć ponadto:

- zbyt małą liczbę miejsc parkingowych przed obiektem,
- niewystarczającą liczbę miejsc w szatni,
- niesatysfakcjonujące warunki higieniczne,
- znikomą ofertę usług gastronomicznych na terenie obiektu, rekompensowaną jednak bliskością prywatnych restauracji i barów zlokalizowanych poza nim.

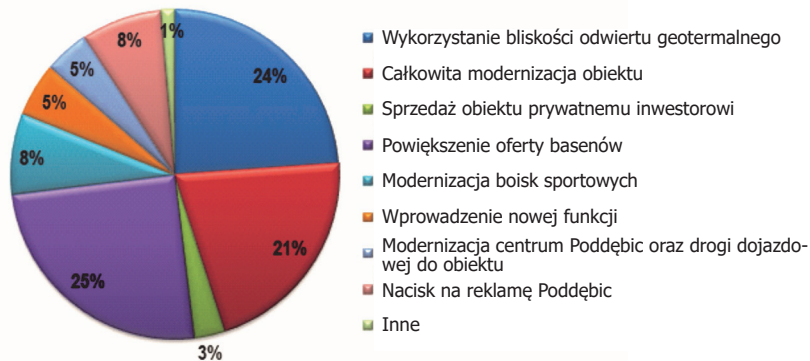
W dalszej kolejności zapytano respondentów o konieczność wprowadzania zmian w zagospodarowaniu i funkcjonowaniu analizowanego kompleksu oraz wyznaczenie ich ewentualnych kierunków, a także o to, czy wyrażają oni chęć do korzystania z tego obszaru w przyszłości – 68% ogółu opowiedziało się za przeobrażeniem obiektu i zadeklarowała chęć do odwiedzenia tego miejsca w przyszłości już po wykonanych zmianach, a 12% ankietowanych domaga się modyfikacji, jednak nie zamierza spędzać tam wolnego czasu. Tyleż samo respondentów raczej nie oczekuje zmian, natomiast dla 8% jest to obojętne co będzie się tam dalej działo (ryc. 12).

W ostatnim pytaniu poproszono ankietowanych o wskazanie szans na rozwój analizowanego kompleksu. Respondenci wskazali trzy główne kierunki, którymi powinien podążyć samorząd lokalny w celu przeprowadzenia udanego procesu zmian w zagospodarowaniu tego miejsca, w tym ok. 25% ankietowanych upatruje możliwości dalszego rozwoju obiektu w powiększeniu oferty basenów, prawie tyle samo widzi konieczność wykorzystania bliskości odwiertu geotermalnego, 21% opowiedziało się za całkowitą jego modernizacją. Najmniej, bo jedynie 3% ankietowanych zaproponowało sprzedaż terenu prywatnemu inwestorowi. Pozostali zwrócili uwagę na konieczność modernizacji boisk, wprowadzenia nowej funkcji, lepszego promowania Poddębic i modernizacji jego centrum (ryc. 13).



Ryc. 12. Chęć korzystania z obiektu po przeprowadzonej modernizacji

Źródło: opracowanie własne na podstawie badania ankietowego.



Ryc. 13. Szanse na rozwój w opinii respondentów

Źródło: opracowanie własne na podstawie badania ankietowego.

3.8. Wnioski

Reasumując rozważania podjęte w artykule na temat kompleksu sportowo-rekreacyjnego w Poddębicach, stanowiącego istotny, z potencjałem rozwojowym obiekt w mieście, rozpocząć można od wskazania głównych czynników, które doprowadziły do jego powolnej degradacji, takich jak:

- brak kapitalnego remontu obiektu w okresie ostatnich 30 lat,
- nieudana próba modernizacji podjęta w 1994 roku,
- nieefektywne gospodarowanie obiektem,
- duże koszty utrzymania,
- możliwość korzystania z basenów kąpieliskowych jedynie w okresie letnim,
- budowa nowego kompleksu sportowego w pobliskiej Byczynie,
- teren trudny i wymagający pod kątem utrzymania ze względu na uwarunkowania przyrodnicze (podmokłe podłoże, bliskość rzeki Ner).

Analizowany obszar wyposażony jest w szereg zabudowań oraz obiektów niezbędnych do jego funkcjonowania, które powstały w latach 1961–1980. Brak podejmowanych dotychczas inwestycji i niewłaściwe jego utrzymywanie spowodowało, że większość z nich jest obecnie w stanie średnim, złym i bardzo złym. Mała architektura wymaga przekształceń, a zabudowa generalnego remontu. Uwagę zwraca także stosunkowo niewielka powierzchnia parkingu, w stosunku do pozostałej części obiektu. Głównymi zaletami terenu są dobra lokalizacja, wyposażenie w media oraz spora liczba drzew, które w sposób naturalny oddzielają część sportową od rekreacyjnej.

Z przeprowadzonych badań ankietowych wyraźnie wynika, że miejsce to posiada potencjał, a społeczność lokalna deklaruje chęć korzystania z niego. Respondenci zauważają, że Poddębice mają możliwości do tworzenia warunków do czynnego uprawiania sportu i rekreacji, nie w pełni je jednak wykorzystują. Uważają oni także, że należy poprawić poziom oferowanych usług w tej dziedzinie w mieście. Najlepszym pomysłem na poprawienie atrakcyjności miasta powinno być skupienie uwagi na istniejącym już zapleczu infrastruktury, a nie budowa kolejnych obiektów w zupełnie nowej lokalizacji. Co więcej, należy znaleźć sposób, aby zachęcić mieszkańców, jak i osoby odwiedzające miasto, do częstszego korzystania z bazy sportowo-rekreacyjnej Poddębic. Ankietowani zwracają jednak uwagę na konieczność odpowiedniego kształtowania cen, stałej konserwacji i modernizacji istniejących obiektów oraz umożliwienie jak najszerszego dostępu do nich. Wyniki badań ankietowych pokazują, że w mieście istnieje zapotrzebowanie na uzupełnienie infrastruktury o centrum rozrywki posiadające w swojej ofercie m.in. sale bilardowe, kręgielnię, stoły bilardowe, kino, salon gier automatowych, ścianki wspinaczkowe, sauny i tym podobne pomieszczenia. Zauważalny wydaje się być także brak profesjonalnej siłowni oraz sali fitness.

Respondenci raczej przychylnie patrzą na stworzenie w Poddębicach kompleksu basenów termalnych. Na chwilę obecną zagospodarowanie analizowanego kompleksu w opinii ankietowanych pozostawia wiele do życzenia, jednak respondenci zauważają także mocne strony jego funkcjonowania, m.in. za atut uznają bardzo dobry dojazd, optymalne godziny otwarcia oraz niskie opłaty. Mają jednak zastrzeżenia co do warunków sanitarnych, jak i świadczonych usług na badanym terenie. Istotne na pewno jest to, że mieszkańcy nie oczekują rewolucji w zagospodarowaniu obszaru, która jednocześnie mogłaby wpłynąć na wzrost opłat i tym samym ograniczyć im dostęp do obiektu. Wskazane byłoby zatem poszukiwanie takich rozwiązań, które z jednej strony wykorzystają potencjał miejsca, zwłaszcza ten ekonomiczny oraz wyprowadzą ten teren ze stanu degradacji, z drugiej zaś wyjdą naprzeciw potrzebom lokalnej społeczności i będą wspierać ich aktywne korzystanie z tego obiektu. Skoro Miasto uznało kompleks sportowo-rekreacyjny za element obszaru rewitalizacji realizując jeden z projektów podstawowych na jego terenie, to należałoby w związku z tym wykazać,

że poprzez faktyczne wdrożenie zmian i przeprowadzone inwestycje zostaną rozwiązane problemy dręczące miasto i obszar rewitalizacji, w szczególności te w sferze społecznej.

Literatura

- Berbeka J., 2013, *Ewolucja form i roli obiektów sportowych w turystyce miejskiej*, [w:] Żabińska T. (red.), *Turystyka miejska. Prawidłowości i determinanty rozwoju*, „Zeszyty Naukowe Wydziałowe Uniwersytetu Ekonomicznego w Katowicach”, 147, Katowice: 9–20.
- Gruszczyński L.A., 2003, *Kwestionariusze w socjologii. Budowa narzędzi do badań surveyowych*, Wydawnictwo Uniwersytetu Śląskiego, Katowice: 9–11.
- Kardaś A., 2014, *Aktywizacja funkcjonalna małych miast przy pomocy środków z funduszy europejskich na przykładzie miasta i gminy Goldap*, „Acta Universitatis Lodziensis. Folia Geographica Socio-Oeconomica”, 18: 105–116.
- Krajowa Polityka Miejska 2023*, 2015, Ministerstwo Infrastruktury i Rozwoju, Warszawa.
- Lorens P., 2014, *Elementy kompleksowej oceny potencjału terenu na potrzeby (PL)*, [w:] Lorens P., Martyniuk-Pęczek J. (red.), *Wprowadzenie do projektowania urbanistycznego*, Miasto Metropolia Region, Akapit-DTP, Gdańsk: 65–79.
- Madej M., artykuł z dnia 21 lipca 2010 roku dostępny na: <http://www.gazetakrakowska.pl/artykul/26492,region-lodzki-ma-szanse-na-organizacje-euro-2012> (dostęp: 6.04.2018).
- Mapa numeryczna, Powiatowy Ośrodek Dokumentacji Geodezyjnej i Kartograficznej w Poddębicach.
- Runge A., 2012, *Metodologiczne problemy badania miast średnich w Polsce*, „Prace Geograficzne”, 129, Instytut Geografii i Gospodarki Przestrzennej UJ, Kraków: 83–101.
- Siemiński W., Topczewska T., 2009, *Rewitalizacja miast w Polsce przy wsparciu funduszy UE w latach 2004–2008*, Difin, Warszawa: 1–38.
- Torzewski R., 2017, *Zagospodarowanie zdegradowanego obszaru stadionu miejskiego w Poddębicach*, Praca magisterska zrealizowana w Instytucie Zagospodarowania Środowiska i Polityki Przestrzennej, Uniwersytet Łódzki.
- Uchwała Nr XXIV/158/04 Rady Miejskiej w Poddębicach z dnia 28 grudnia 2004 roku w sprawie uchwalenia miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego miasta Poddebice.
- Uchwała Nr XXXV/223/16 Rady Miejskiej w Poddębicach z dnia 16 grudnia 2016 roku w sprawie przyjęcia Programu Rewitalizacji Gminy Poddebice na lata 2016–2023.
- Wytyczne w zakresie rewitalizacji w programach operacyjnych na lata 2014–2020 z dnia 2 sierpnia 2016*, Ministerstwo Rozwoju, Warszawa.
- Zboińska A., artykuł z dnia 26 lipca 2008 roku dostępny na: <http://lodz.tvp.pl/2155367/poddebice-na-euro-2012> (dostęp: 6.04.2018).

Źródła internetowe

<http://demografia.stat.gov.pl/bazademografia/Tables.aspx> (dostęp: 17.03.2018).

<http://www.poddebice.pl/gminaPoddebice/1/50/> (dostęp: 2.01.2017).

<http://www.polskawliczbach.pl/Poddebice> (dostęp: 17.03.2018).

Historia artykułu

Data wpływu: 16 lipca 2018

Data akceptacji: 24 września 2018